

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ

TRENDS OF DEVELOPMENT OF CREDIT UNIONS IN UKRAINE

УДК 336.73 (477)

Костюк В.А.к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і природокористування**Шафарчук Л.С.**студентка
Національний університет біоресурсів і природокористування

У статті досліджено сучасний стан кредитних спілок в Україні, проаналізовано основні показники діяльності кредитних спілок. В умовах фінансової нестабільності, яка охопила економіку України, спостерігається певне зниження показників ринку кредитних спілок України. Зокрема, їх кількість зменшилась на 16,5% порівняно з попереднім роком. Виявлено основні причини, що мають безпосередній вплив на їх діяльність. Запропоновано шляхи подальшого розвитку кредитних спілок на фінансовому ринку.

Ключові слова: кредитні спілки, фінансовий ринок, капітал, кредит, фінансові послуги.

В статье исследовано современное состояние кредитных союзов в Украине, проанализированы основные показатели деятельности кредитных союзов. В условиях финансовой нестабильности, охватившей экономику Украины, наблюдается определенное снижение показателей рынка кредитных союзов Украины. В частности, их количество уменьшилось на 16,5% по

сравнению с предыдущим годом. Выявлены основные причины, которые оказывают непосредственное влияние на их деятельность. Предложены пути дальнейшего развития кредитных союзов на финансовом рынке.

Ключевые слова: кредитные союзы, финансовый рынок, капитал, кредит, финансовые услуги.

The article examines the current state of credit unions in Ukraine, analyzes the main indicators of the activities of credit unions. In the conditions of financial instability, which has covered the Ukrainian economy, there is a certain decrease in the indicators of the market of credit unions of Ukraine. In particular, their number decreased by 16.5% compared to the previous year. The main reasons which have a direct influence on their activity are revealed. The ways of further development of credit unions in the financial market are offered.

Key words: credit unions, financial market, capital, credit, financial services.

Постановка проблеми. За сучасних умов економіка України перебуває у складному становищі, потребує змін та вдосконалення. Це стосується також фінансового ринку, на якому найбільшу нішу займає банківський сектор. На жаль, банки не можуть задовольнити всі потреби населення в доступних кредитах, у зв'язку з чим на цьому етапі розвитку все більшої поширеності набувають небанківські фінансові установи, зокрема кредитні спілки.

Саме ефективна діяльність кредитних спілок на ринку фінансових послуг може забезпечити стабілізацію соціально-економічного становища країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню функціонування кредитних спілок, аналізу проблем їх діяльності приділяється значна увага вітчизняних вчених, таких як О.Г. Волкова, О.М. Панкратова, В.О. Степанова, О.Я. Маліновська, О.О. Луцишин, Г.М. Лютова, В.С. Мохняк.

Оскільки сучасний розвиток кредитних спілок не дає змогу робити висновки про їх ефективну діяльність, актуальним залишається питання їх роботи, а також виявлення проблем, які стримують розвиток кредитних спілок.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану діяльності кредитних спілок в Україні на основі аналізу основних показників, виявлення проблем, що перешкоджають їх розвитку, а також формування шляхів вирішення цих проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонування фінансового ринку полягає в тому, що тимчасово вільний капітал, який перебуває в

різних формах, залучається суб'єктами фінансового ринку для подальшого ефективного використання в економіці країни.

Кредитна спілка створюється та функціонує на базі добровільного об'єднання людей відповідно до їх інтересів, спільної діяльності чи компактного місця проживання. Завдяки кредитним спілкам особи, кооперуючи свої зусилля, ідеї та кошти, можуть отримати потрібні послуги значно дешевше, ніж за самостійної діяльності кожного з них. Єдиним завданням кредитної спілки є надання найдешевших послуг членам за рахунок акумульованих ними ж фінансових ресурсів [2, с. 382].

Згідно із Законом України «Про кредитні спілки» кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки [3].

Станом на 31 березня 2018 року у Державному реєстрі фінансових установ налічувалося 375 кредитних спілок та 437 відокремлених підрозділів кредитних спілок.

На основі вищенаведених даних варто зазначити, що кількість зареєстрованих кредитних спілок за останні 3 роки зменшилась майже вдвічі. Це пояснюється передусім наслідками проявів фінансової кризи, а саме істотним погіршенням платоспроможності кредитних установ. Проте слід відзначити, що хоча кількість установ та їх членів зменшується, проте капітал, внески членів

Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок

Показник	Станом на 31 березня 2016 року	Станом на 31 березня 2017 року	Станом на 31 березня 2018 року	Темпи приросту, %	
				31 березня 2017 року / 31 березня 2016 року	31 березня 2018 року / 31 березня 2017 року
Кількість зареєстрованих кредитних спілок	577	449	375	-22,2	-16,5
Кількість членів КС, тис. осіб	722,8	639,8	566,2	-11,5	-11,5
Загальні активи, млн. грн.	2 079,2	2 086,7	2 233,2	0,4	7,0
Капітал, млн. грн.	1 109,3	1 072,1	1 079,2	-3,4	0,7
Внески членів КС на депозитні рахунки (залишок на кінець періоду), млн. грн.	809,6	858,5	984,7	6,0	14,7
Кредити, надані членам КС (залишок на кінець періоду), млн. грн.	1 783,4	1 832,0	1 966,4	2,7	7,3

Джерело: сформовано на основі даних джерела [6]

КС та кредити, надані членам КС, мають тенденцію до збільшення. Це свідчить про ефективну діяльність та платоспроможність зареєстрованих кредитних спілок.

За територіальною ознакою найбільша кількість кредитних установ зареєстрована в таких областях (рис. 1):

- м. Київ та Київська область – 52 (10,9%);
- Луганська область – 47 (9,8%);
- Донецька область – 39 (8,2%);
- Харківська область – 28 (5,6%).

Рис. 1. Територіальне розміщення кредитних установ

Джерело: побудовано авторами за джерелом [7]

Станом на 31 березня 2018 року кількість членів кредитних спілок становила 566,2 тис. осіб, що на 73,6 тис. осіб (11,5%) менше, ніж станом на 31 березня 2017 року. Також відбулися зміни в структурі членів кредитних спілок.

Так, зменшилися частки членів кредитних спілок, які мають діючі кредитні договори, з 147,9 тис. осіб до 131,8 тис. осіб та членів кредитних спілок, які мають діючі депозитні договори, з 23,1 тис. осіб до 21,6 тис. осіб. Крім того, відбулося зменшення частки інших осіб, які не користуються послугами кредитних спілок, але залишаються їх членами, з 468,8 тис. осіб до 412,8 тис. осіб.

Загальний обсяг активів кредитних спілок (рис. 2) станом на 31 березня 2018 року становить 2 233,2 млн. грн., збільшившись на 146,5 млн. грн., або на 7,0%, порівняно з відповідною датою 2017 року (2 086,7 млн. грн.).

Рис. 2 ілюструє позитивну тенденцію до збільшення загальних активів та капіталу кредитних спілок.

Лідерами за розмірами активів є кредитні спілки м. Києва та Київської області (405,5 млн. грн.), Херсонської (256,1 млн. грн.), Івано-Франківської (219,6 млн. грн.), Харківської (208,4 млн. грн.) та Львівської областей (202,3 млн. грн.).

Загальний обсяг капіталу кредитних спілок становить 1 079,2 млн. грн., що порівняно з 31 березня 2017 року більше на 7,1 млн. грн., або на 0,7% (рис. 3).

Загальний капітал сформовано на:

- 42,2% (451,9 млн. грн.) за рахунок пайових внесків членів кредитних спілок;
- 44,4% (476,0 млн. грн.) за рахунок резервного капіталу;
- 4,0% (43,0 млн. грн.) за рахунок додаткового капіталу;
- 9,4% (101,2 млн. грн.) за рахунок нерозподіленого доходу.

Групування кредитних спілок за обсягом активів станом на 31 березня 2018 року наведено в табл. 2.

Дані табл. 2 свідчать про те, що в загальному обсязі активів найбільшу частку (43,7%) становить група із 41 кредитної спілки (12,5% від кількості кредитних спілок, які подали звітні дані за I квартал 2018 року) з обсягом активів від 10 до 50 млн. грн.

Станом на 31 березня 2018 року кредити, надані членам кредитних спілок, становлять 1 966,4 млн. грн., збільшившись порівняно з 31 березня 2017 року на 7,3% (134,4 млн. грн.) [9]. Середній розмір кредиту на одного члена кредит-

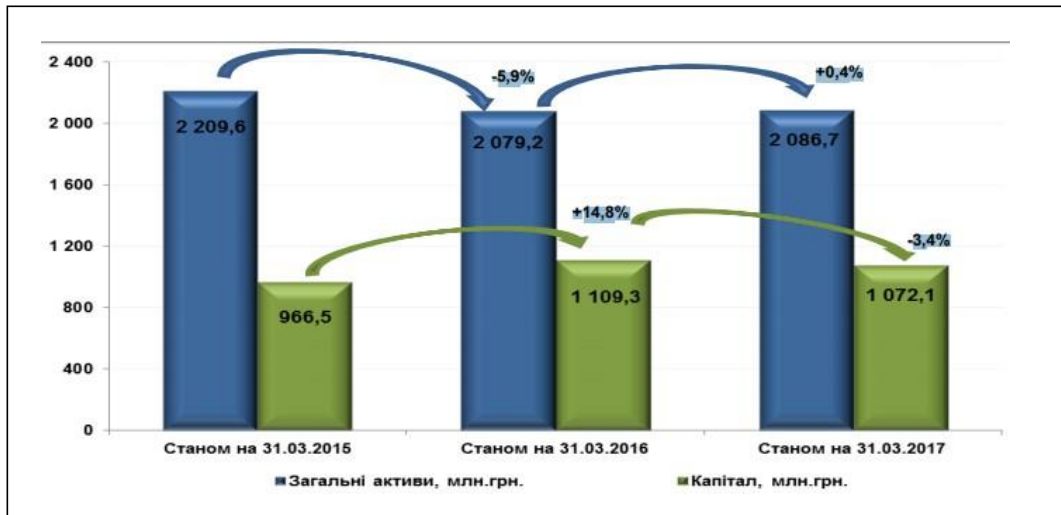

Рис. 2. Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок

Джерело: [6]

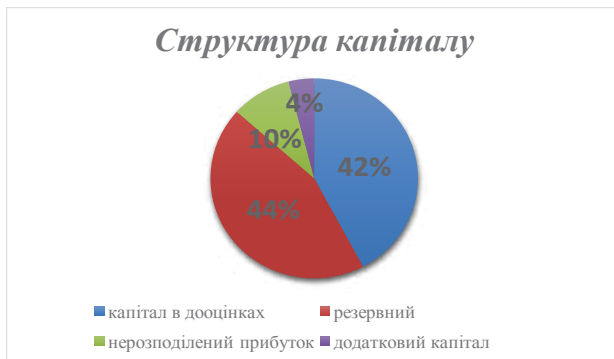

Рис. 3. Структура капіталу станом на 31 березня 2018 року

Джерело: побудовано за джерелом [6]

ної спілки, який має кредит, становить 14,9 тис. грн. (станом на 31 березня 2017 року цей показник становить 11,3 тис. грн., станом на 31 березня 2018 року – 12,4 тис. грн.).

Найбільший попит мають споживчі кредити, що становлять 54,0% від суми кредитів (1 065,2 млн. грн.). У складі споживчих кредитів

кредити на придбання автотранспорту становлять 2,8% (30,5 млн. грн.); на придбання аудіотехніки, відео- та побутової техніки – 4,8% (50,8 млн. грн.); на інші потреби – 92,4% (983,9 млн. грн.). Друге місце посідають кредити, надані на придбання, будівництво та ремонт нерухомого майна, частка яких становить 20,2% (398,4 млн. грн.). Найменшу частку в загальному обсязі виданих кредитів, а саме 3,4% (66,3 млн. грн.), має кредитування ведення фермерських господарств [5, с. 71].

На депозитних рахунках членів кредитних спілок обліковувалося вкладів на загальну суму 984,7 млн. грн., що більше на 14,7% (126,2 млн. грн.), ніж станом на 31 березня 2018 року. Середня сума внесків на депозитні рахунки становить 45,6 тис. грн. (станом на 31 березня 2017 року цей показник становить 32,1 тис. грн., станом на 31 березня 2018 року – 37,2 тис. грн.) [10].

Із загальної кількості кредитних спілок 319 кредитних спілок (97,0%) мали залишок кредитів, наданих членам кредитної спілки. У 178 кредитних спілок (55,8%) середній показник по наданих кредитах на 1 позичальника менший

Таблиця 2

Розподіл кредитних спілок за обсягом їх активів станом на 31 березня 2018 року

Групи кредитних спілок за обсягом активів	Обсяг активів групи КС, млн. грн.	Кількість КС, що належать до кожної групи	Частка КС, що належать до кожної групи, %	Частка активів, що належать до кожної групи, %
Більше 100 млн. грн.	394,8	3	0,9	18,9
50–100 млн. грн.	161,3	3	0,9	7,7
10–50 млн. грн.	911,0	41	12,5	43,7
5–10 млн. грн.	219,6	31	9,4	10,5
1–5 млн. грн.	357,0	148	45,0	17,1
до 1 млн. грн.	43,0	103	31,3	2,1
Всього	2 086,7	329	100	100

Джерело: сформовано на основі даних джерела [6]

Розподіл кредитних спілок за середньозваженими відсотковими ставками за кредитами станом на 31 січня 2018 року

Інтервали відсоткових ставок	Кількість КС, які подали звітні дані за 2017 рік	Частка від загальної кількості КС, %
До 10%	24	7,3
10–20%	11	7,3
20–30%	22	6,7
30–40%	70	21,3
40–50%	110	33,4
50–60%	56	17,0
60–70%	25	7,6
70–80%	3	0,9
Більше 80%	8	2,5
Всього	329	100%

Джерело: сформовано на основі даних джерела [6]

за 10,0 тис. грн. Питома вага активів таких кредитних спілок у загальному обсязі активів становить 39,6% (825,2 млн. грн.). У більш ніж третини кредитних спілок (95) показник середнього розміру кредиту на 1 позичальника становить від 10,0 до 30,0 тис. грн. (рис. 4). Частка активів таких кредитних спілок у загальному обсязі активів становить 21,9% (457,3 млн. грн.). У 4 кредитних спілок показник середнього розміру кредиту перевищує 500 тис. грн.

Найбільш ризиковими кредитами з огляду на обсяги прострочення платежів є:

– комерційні кредити (станом на 31 березня 2018 року середній кредит становить 35,4 тис. грн.); простроченість понад трьох місяців мають 27,2% (36,8 млн. грн.);

– кредити на придбання автотранспорту (середній кредит становить 36,6 тис. грн.); простроченість понад трьох місяців мають 32,8% (12,0 млн. грн.).

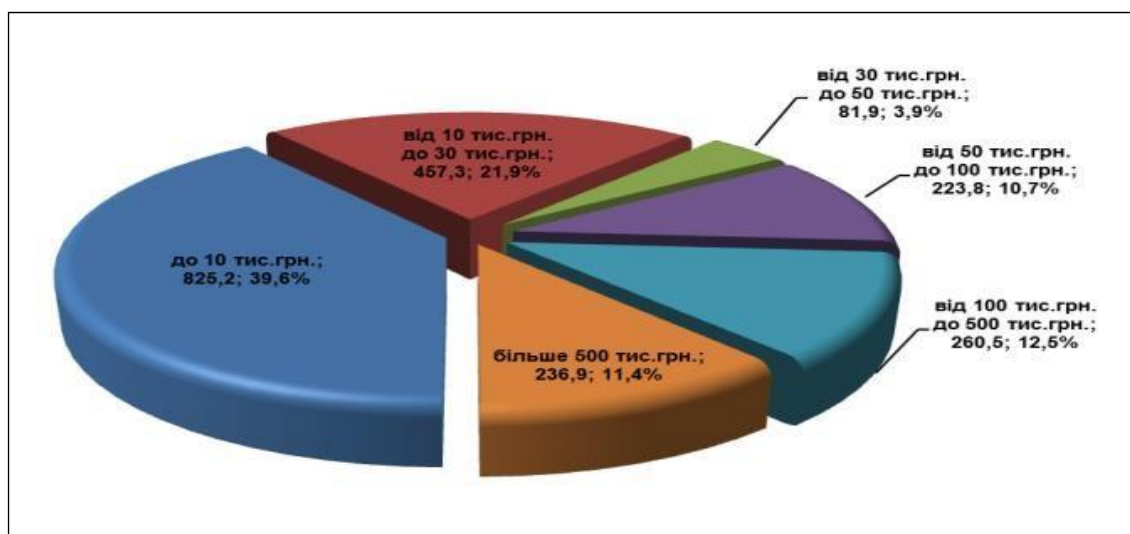
Діапазон середньозважених відсоткових ставок за кредитами, які надані членам кредитних спілок, досить широкий. Найбільша кількість кредитних спілок, а саме 110 (33,4%), надають кредити за середньозваженою ставкою в межах від 40% до 50% річних (табл. 3). Більше половини кредитних спілок (54,7%) надають своїм членам кредити за відсотковою ставкою в межах від 30% до 50% річних. Розподіл кредитних спілок за середньозваженими відсотковими ставками за кредитами станом на 31 січня 2018 року наведено в табл. 3.

У структурах кредитного та депозитного портфелів кредитних спілок значні частки припадають на кредити та депозити строком понад 12 місяців та строком від 3 до 12 місяців. Станом на 31 березня 2018 року у кредитному портфелі

50,5% (925,8 млн. грн.) становлять кредити з терміном погашення від 3 до 12 місяців. Також значну частку (47,3%) мають кредити з терміном погашення понад 12 місяців. Частка кредитів з терміном погашення до 3 місяців у загальному кредитному портфелі становить 2,2%.

Аналізуючи нинішній стан кредитних спілок в Україні, констатуємо значні недоліки як у їх організації, так і в рівні тих послуг, які надаються членам кредитних спілок. Зокрема, умови кредитування не можна назвати більш вигідними для членів, ніж пропозиції з кредитування банками, значний рівень безнадійної заборгованості серед позичальників вказує на відсутність гарантій у поверненні кредиту та слабкий рівень контролю за заборгованістю.

В умовах фінансової нестабільності, яка охопила економіку України, спостерігається певне

Рис. 4. Групування кредитних спілок за обсягами активів залежно від показника середнього кредиту на 1 позичальника станом на 31 березня 2018 року

Джерело: побудовано авторами за джерелом [6]

зниження показників ринку кредитних спілок України. Зокрема, їх кількість зменшилась на 16,5% порівняно з попереднім роком [8]. Причинами цього є насамперед фінансова нестабільність, недосконалість законодавства та зниження платоспроможності населення.

Висновки з проведеного дослідження. Нині для сталого розвитку різним за типами КС необхідно дотримуватися системної діяльності, що забезпечить єдині стандарти обслуговування, підвищить авторитетність КС у суспільстві, сформує низку відомих брендів, представлених мережею продажів та збільшить кількість клієнтів.

Дослідження кредитного та депозитного портфелів кредитних спілок за звітний період дало змогу говорити про багатогранність депозитно-кредитних програм, а також високу потребу в програмах кредитування, які розраховані на будь-які потреби користувачів. Отже, для кращої діяльності кредитних спілок ефективними будуть такі кроки, як створення умов для стабільності та фінансового оздоровлення кредитних спілок; розроблення механізму страхування та захисту вкладів від фінансових ризиків; дотримання жорсткого нагляду та контролю за виконанням правил діяльності кредитних спілок.

Отже, можна зробити висновок, що загалом кредитні спілки мають вагому частку на фінансовому ринку України, адже вони є ефективним інститутом акумулювання грошових коштів та задоволення соціально-економічних потреб, залучають внески фізичних осіб на депозитні рахунки. Відіграючи помітну роль у фінансово-кредитній системі України, вони виступають надійним засобом фінансової підтримки населення та сприяють стабілізації соціально-економічної ситуації в країні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Семчук О.В., Чорна А.А. Кредитні спілки як інструмент економічного зростання в Україні: проблеми розвитку та напрями реформування. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=14516>.
2. Шкварчук Л.О. Фінансовий ринок: навч. посіб. Київ: Знання, 2015. 382 с.
3. Про кредитні спілки: Закон України від 20 грудня 2001 року № 2908-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 15. Ст. 101.
4. Луцишин О.О. Організаційно-економічний механізм діяльності кредитних спілок у сфері кредитування. Світ фінансів. 2011. № 3. 69 с. URL: <http://cuedu.org.ua/library/Publications3/Lutsishin/Lutsishin-2011-1.pdf>.
5. Волкова О.Г. Проблемні питання розмежування внесків кредитних спілок України. Економіка і управління. 2013. № 1. 71 с.

6. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://nfp.gov.ua>.

7. Офіційний сайт Всеукраїнських асоціацій кредитних спілок України. URL: <http://www.vaks.org.ua>.

8. Онікієнко О.В., Передерієва С.О. Сутність фінансового ринку його роль у фінансовій системі та перспективи розвитку. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2014. № 8. С. 127–129.

9. Шевалдіна В.Г. Сучасний стан кредитування населення в Україні. Фінанси, облік і аудит. 2014. С. 149–153. URL: http://visnyk.ua/journal/2014_19_1_2/41.pdf.

10. Терещенко Г.М., Луцишин О.О. Шляхи забезпечення захисту вкладів членів кредитних спілок. Фінанси України. 2010. № 12. С. 80–88.

REFERENCES:

1. Semchuk O.V. Credit unions as an instrument of economic growth in Ukraine: problems of development and directions of reforming [Electronic resource] / O.V. Semchuk, A.A. Chorna. – Available at: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=14516>.
2. Shkvarchuk L.O. Financial Market: Teach. manual / L.O. Shkvarchuk. – K.: Knowledge, 2015. – 382 p.
3. Law of Ukraine "On Credit Unions" dated December 20, 2001 No. 2908-III. Information from the Verkhovna Rada of Ukraine. – 2002. – No. 15. – Art. 101. – Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>.
4. Lutsyshyn O.O. Organizational-economic mechanism of credit unions activity in the field of lending [Electronic resource] / O. O. Lutsyshyn. World of finance. – 2011. – No. 3. – 69 p. – Available at: <http://cuedu.org.ua/library/Publications3/Lutsyshyn/Lutsyshyn-2011-1.pdf>.
5. Volkova O.G. Problematic issues of delineation of contributions of credit unions of Ukraine / O.G. Volkova. Economics and Management. – 2013. – No. 1. – 71 p.
6. Official site of the National Commission that carries out state regulation in the field of financial services markets. [Electronic resource]. Available at: <http://nfp.gov.ua>.
7. Official site of the Ukrainian associations of credit unions of Ukraine. [Electronic resource]. Available at: <http://www.vaks.org.ua>.
8. Onikienko O.V. In the essence of the financial market its role in the financial system and prospects of development / O.V. Onikienko. S.O. Peredereeva // Bulletin of East Ukrainian national University named after Volodymyr Dahl. – 2014. – No 8. – P. 127–129.
9. Shevaldina V.G. (2013). The current state of lending in Ukraine. Finance, accounting and auditing, 1 (21), 171–180. Retrieved from: Visnyk of Mechnikov ONU, 19, 1/2, 149–153.
10. Tereshchenko H.M., Lutsyshyn O.O. (2010). Shliakhy zabezpechennia zakhystu vkladiv chleniv kredytnykh spilok [Ways of providing protection of deposits of members of credit unions]. Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine, 12, 80–88 (in Ukrainian).

Kostiuk V.A. Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Banking and Insurance
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine**Shafarchuk L.S.**Student
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine**TRENDS OF DEVELOPMENT OF CREDIT UNIONS IN UKRAINE**

Under current conditions, the Ukrainian economy is in a difficult position and needs change and improvement. This also applies to the financial market, where the banking sector occupies a significant part. Unfortunately, banks cannot meet all the needs of the population in available loans, due to which, at this stage of development, non-bank financial institutions, including credit unions, are becoming increasingly widespread.

For the Ukrainian economy, credit unions are of particular importance. Commercial banks, as a rule, are not interested in lending to small businesses and individuals due to the considerable complexity and high costs involved with working with them. In addition, the banking system has significantly lost the trust of depositors. As a result, potential depositors apply to credit unions.

Based on the above data, it should be noted that the number of registered credit unions has almost doubled in the last 3 years. This is primarily due to the effects of the financial crisis. But it should be noted that although the number of institutions and their members is decreasing, the capital, contributions of members of the credit union and loans granted to members of the credit union significantly increase. It shows performance effective activity and solvency of registered credit unions.

Analyzing the current state of credit unions in Ukraine, it should be noted significant disadvantages both in their organization and in the level of those services provided to members of credit unions. In particular, lending conditions cannot be described as more profitable for members than lending by banks, a significant level of bad debt among borrowers, which indicates a lack of guarantees on repayment of credit and a weak level of control over indebtedness. The study of credit and deposit portfolios of credit unions for the reporting period made it possible to assert the diverse nature of deposit - credit programs, as well as the high need for lending programs that are designed for any user needs.

Therefore, for the preferable functioning of credit unions, the following steps will be effective: creating conditions for stability and financial rehabilitation of credit unions; the mechanism of insurance and protection of deposits from financial risks should be developed; to observe strict supervision and control over observance and implementation of the rules of activity of credit unions.

To date, for the sustainable development of different types of credit unions it is necessary to follow to systematic activities that will ensure uniform standards of service, increase the credibility of the credit unions in society, will form a number of famous brands represented by the sales network and increase the number of customers.

Therefore, it can be concluded that, in general, credit unions occupy a significant share in the financial market of Ukraine, as they are an effective institution in accumulation of funds and meeting socio-economic needs, attracting deposits of individuals to deposit accounts. Occupying a significant place in financial and credit system of Ukraine, they are a reliable means of financial support of the population and contribute to improvement the socio-economic situation in the country.